

מסורת הש"ס

(א) נצמשה שנמשיות הני (סרי); (ב) לקמן כב.; ג) שם, (ד) דמאי פ"א מ"א, (ה) גרסות סא. פ"ט, (ו) פ"י גוף. ערוך; (ז) גרסות סא, (ח) כמובות ת. ע"ש גרסות שם, (ט) גרסות סא. מדה מה: ע"ש שבת נה, (י) סא: סא: הא גויה, (יז) ל"ל חנינא,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חבלים וכו' לשירא דהוי פרוץ מרובה לא דלא הוית: (ב) הויס' ד"ה אפילו וכו' שרי דר"ל דמתניתין:

גליון הש"ס

גב' בתחלה עלתה בבחשבה. ע"י ר"ה דף כז ע"א חס' ד"ה כמאן מנלי: שם לא נצרכי אלא למקום חתר. ענין זה חולץ דף סח ע"ב: רש"י ד"ה בור הרבים וכו' מרביצי אדרידי. ע"י לעל דף נ ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גב' דיו מנודה שבה יונה בית שמי נתקבל במדה שלשה. סימן כנ"ל (והוא סימן לכל מימרות דר' ירמיה ב"א עד פסיקא):

מוסף רש"י

אלא לבאר הרבים בלבד. דליכא תרמי למעלותא (לקמן כב.). דיו פרצוף פנים. שני פרלופין גראו תחלה, אחד מלפניו ואחד מלאחיו, ונלחו לשטם ועשה מן האחד מוח (ברכות סא.). היינו דכתיב אחור וקדם צרתני. לשון זורה דהיינו שני פרלופין (שם). היינו דכתיב ויבן. שהיה תיך צנן (שם). מאי ויבן. והלא כבר נזכר (שם).

רב ניסים גאון

כל השיתין פטורין. חמצא פירושו בברכות בפרק כיצד מברכין על הפירות. שיתין אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן תאיני. ובגמרא רבני מערבא מהוצאת התלין ועד הפנין ג' יום.

להרחיק כל שהוא. כל מה שצנצו לעשות היקף גדול: ונצנצ שיצנה

צפסין. דכל כמה דמרחיק מצור מגדיל ריות שצין דיומנד לדיומנד וצריך להרצות צפסין עד שלא יהא צין פשוט לפשוט וצין פשוט לדיומנד יותר מי' אמות לר' מאיר או מי"ג אמה ושלש לרבי יהודה:

לגינה ולקרפף. שאין הקיפן לדירה.

קרפף היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר: אבל אם היה דיר. של צהמות שעושין צשדות היום כאן והיום כאן כדי לצבץ צגללי הצהמות: סהר. לצהמות של עיר: מוקפס.

רחצה שאחורי הצמים: וחצר. שלפני הצמים. דכל הני הקיפן לדירה הוא והני פסי ציראות נמי הואיל ומימיהן ראוין לשתיית אדם תשמיש דירה מעלייתא הוא: גב' חבלים לשיירא.

כתנן צפ"ק (דף טז): מקיפין שלשה חבלים דכולה עומד הוא אבל פסין (א) לשיירא לא דהוי פרוץ מרובה ולא הותר אלא לצור משום צהמת עולי רגלים כדמפרש לקמן [כ:]: צור. מים מכוססין ועצידי דפסקי ומשום הכי אסר חנניא דזמנין דפסקי מיא וצטלי ממחיות ולא הותרו פסי ציראות אלא מפני מימיהן של צהמת עולי רגלים: צאר. מים חיים וציראות דמתניתין מדלא קתני צורות צמים חיים קאמר: צור הרצים. אי פסקי מיא ° מדכרי אהדדי ולא מטלטלי התס: צאר היחיד. דלא פסקי מיא: לצורום לא. ואפילו לרצים: מכוססין דלא פסיקא לוי. דליכא צור הרצים דמהני ואיכא צור דיחיד דלא מהני לא קתני: ואילו הכל ציראוס קסני. דמשמע

תרי חד לרצים וחד דיחיד: ציראוס דעלמא. אכל ציראות קאי ולעולם לרצים: השיתין. מיני תאנים רעות כדאמר במס' צרכות (דף מ:): פטורין. מן הדמאי דכיון דרעות הן לא חס עלייהו עס הארץ ועישון: חוץ מן הדיופרא. שהוא חסוב: דיו פירות. טוענין צ' פעמים צנה: אחור וקדם לרסני. מלפנים ומאחור צרת לי צורת פנים: הצנע. צין לרצ צין לשמואל לשון לרדין כמו ולצלע המשכן השנית (שמות טז): פרצוף. חילקו לשנים שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן: זנב. היה לו לאדם הראשון ונטלו ממנו וצרכא את חוה: מאי אחור וקדם לרסני. דמשמע צ' צורות: מאדם ועד צהמה. אדם הוהכר כפורענות תחילה: ה"ג היינו דכפיצי וייצר צפרין וידין. דמשמע צ' צורות: אוי לי מיצרי. שמלערני אם אעשה לרזן יוצרי: אוי לי מיוצרי. אם אעשה לרזן יצרי: זכר ונקבה צראס. משמע מתחילת ציראתו היה זכר ונקבה זכר מלד זה ונקבה מלד זה: צרא אוסו. משמע חד: ויצן. משמע שהיתה מחוסרת צנין: מאי ויצן. צניה ° ועומדת היתה: שקיעה. קליעת שיער: אוצר

עושיין פסין פרק שני עירובין

יח.

אפילו י' בורין מותר. פ"ה והני פסי ציראות נמי הואיל ומימיהן ראוין לשתיית אדם תשמיש דירה מעלייתא היא ואין להקשות א"כ אמאי גגמרא מתני' דלא כרבי עקיבא מדלא קתני צורות דילמא נקט ציראות דאפי' י' כורין שרי (א) וי"ל דמתניתין

ר' יהודה היא דלא שרי אפי' צבאר אלא צית סאתים ואי"ת ומאי שנא גבי שיירא דצבו רצנן שלא יהא צית סאתים פנוי והכל גבי פסין דגריעי טפי מחבלים כדאמר בגמרא לא אכרכיה שלא יהא צית סאתים פנוי וי"ל דגבי שיירא הואיל ועשה לצורך שעה לא הוי חשיב מוקף לדירה כמו פסין אי נמי גבי עולי רגלים הקילו והחשיבו פסין כמו מחילה גמורה כמו שהקילו לענין פרוץ מרובה על העומד ומי"מ לריך לפרש כפירוש הקונטרס דחשיבו פסין מוקפין לדירה אע"פ שאין אדם דר שם דאלמ"ה תקשה מתני' לרצ הונא בר' ° חנינא דצבי למימר צפ' הדר (לקמן דף סז): דמחילה שאינה מוקפת לדירה לא שמה מחילה היא דפריך לר' יוחנן דאמר מחילה היא אלא שמחוסרת דיורין: **בּוֹר** אַחור ובאר אַחור. המקשה נמי היה יודע שיש חילוק בין צור לצבאר דמתני' היא אלא שהיה מדקדק לפרש מדלא פירש צמילתיה ופסין לצבאר מכלל דלא מפליג כמו שמדקדק בצמוןך והי"ה דהוה מצי למימר מתניתין דלא כחנא קמא דצמתני' קתני דווקא צאר ולא צור: **בּוֹר** אַחור. פירש רש"י צור מים מכוססין דעצידי דפסקי ואע"ג דלקמן צפירקא קאמר טעמא דצענין מים חיים לאדם דלא טעמא לא שייך אלא לר' יהודה בן צנא דאמר אין עושין פסין אלא לצבאר הרצים לצד וטעמא משום דצבי מידי דחוי לאדם דאי משום דלא פסקי אפילו צור רצים נמי דאין לחוש דילמא פסקי אצל שאר תנאים טעמיהו משום דלא פסקי מידי דחוי נמי לא: **בשלמא** צמ"ד פרצוף היינו בו'. מכאן היה מקשה ריב"ס על פ"ה דפירש צרים כמובות (דף ת. צ' יצירות הוו ולכן כריך שמים יוצר האדם ואשר יצר דהוי כמ"ד זנב ועוד צבתר הכי קאמר התם לכ"ע חדא יצירה הוי מר סבד צתר מחשבה אזלינן ומר סבד צתר מעשה אזלינן והיינו כמ"ד זנב דאלינא ידידיה דרשינן הנהו קראי כרבי אצבו לכן נראה דשמי יצירות הואי היינו כמאן דאמר פרצוף:

ד נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם אלא למבול דכתיב וַיֹּמַח אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מאדם ועד בהמה וגו' בשלמא למ"ד פרצוף היינו דכתיב וַיֵּיצֵר תַּרְיָן יוֹרֵדִין אֶלָּא לַמִּדְּ זַנֵּב מֵאִי וַיֵּיצֵר כְּדַרְשׁ בֵּן פּוֹי ° דא"ר שמעון בן פוי אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב זָכַר וּנְקֵבָה בְּרָאם אלא למאן דאמר זנב מאי זכר ונקבה בראם לכדר' אבהו ° דר' אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם וכתבי' ° (כי) בצלם אלהים ברא אותו ° בתחלה עלתה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב וַיִּסְגֹּר בֶּשֶׂר תַּחֲתָנָה אלא למאן דאמר זנב מאי ויסגור בשר תחתנה אמר רב זביד ואיתימא ר' ירמיה ואיתימא רב נחמן בר יצחק ° לא נצרכה אלא למקום חתך בשלמא למ"ד זנב היינו דכתיב ויבן אלא למ"ד פרצוף מאי ויבן לכדר' שמעון בן מנסיא ° דדריש ר"ש בן מנסיא ויבן ה' אלהים את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקלעייתא דבר אחר ויבן ה' אלהים אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקב"ה לחוה כבניין אוצר

תורה אור

- אחור וקדם צרתני וקשת עלי כפפה: תהלים קלט ה
- וַיִּבֶן יי' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לִקָּח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וְבָאָה אֵל הָאָדָם: בראשית ב כב
- וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ וַיִּשְׁאֲר אָדָם בַּחַיָּה: בראשית ז כג
- וַיֵּצֵר יי' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָא מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשֹׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: בראשית ב ז
- וְכָר וְנָקְבָה בְּרָאם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָה: בראשית ה ב
- וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ וְכָר וְנָקְבָה בְּרָא אֹתָם: בראשית א כז
- וַיִּפֹּל יי' אֱלֹהִים מִתְרַדְּמָה עַל הָאָדָם וַיִּשָּׁן וַיִּקַּח אֶת־חַוָּה מִצִּלְעוֹ וַיִּסְגֹּר בֶּשֶׂר תַּחֲתָנָה: בראשית ב כא

רבינו חננאל

ואמרינן לימא מתניתין דלא כחנניא, דתנאי חנניא אומר חבלין לבור ולא פסין, ואוקימנא אפי' תימא חנניא, אימור דאמר חנניא חבלים ולא פסין לבור, לבאר מי אמר כו'. לימא מתניתין דלא כר"ע. דתנאי אחד (ירושל) [באר] הרבים ובור הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין כו'. אפי' תימא ר"ע באר דפסיקא ליה לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד [קתני]. מכוססין דלא פסיקא ליה כו'. לימא מתניתין דלא כר' יהוד' בן בבא. דתנן ר' יהוד' בן בבא אומר איך עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד וימתניתין קתני לביראות לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד. אפי' תימא מתני' ר"י בן בבא מאי ביראות דתנן במשנתינו, ביראות דרבים אין ביראות דיחיד לא, ומאי ביראות [ביראות] דעלמא. מאי דיומדין אמר ר' ירמיה דיו עומדין. פי' שני עמודין. כלומר נראין כשנים. תנן ר' יהוד' אומר כל השיתין פטורין חוץ מן הדיופרא, אמר עולא אילן העושה שתי פירות בשנה כו'. דיו פרצופין היו לו לאדם הראשון שנאמר אחור וקדם צרתני. ויבן ה' אלהים את הצלע. רב ושמואל חד אמר פרצוף, וחד אמר זנב. ר' אבהו רמי כתיב זכר ונקבה בראם, וכתיב בצלם אלהים ברא אותו, בתחילה עלה במחשבה ליבראות שניהם כאחד, ולבסוף בראו יחידי. ויבן. מלמד שקילעה לחוה, שכן בכרכי הים היו קורין לקלעייתא בנייתא.